

senere indtrufne omstændigheder i rimelighedsbedømmelsen til skade for forbrugeren. For det andet drejer det sig om retsvirkningen af, at et aftalevilkår bedømmes som urimeligt. Efter direktivet skal den øvrige del af aftalen i så fald gælde uden andre ændringer, hvis det er muligt at opretholde den uden de urimelige aftalevilkår. § 36 må derfor suppleres på disse to punkter.

Som nævnt i de almindelige bemærkninger, pkt. 5.2.6, må direktivets generalklausul antages at dreje sig om mere kvalificerede tilfælde af urimelighed. For at et aftalevilkår er urimeligt i medfør af direktivet, skal det således både stride mod »kravene til god tro« og bevirke en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren. Den endelige fortolkning af den direktivbestemte generalklausul hører imidlertid under EF-domstolen, som ved sin praksis vil kunne give denne generalklausul et andet indhold end forudsat her. Ved forbruger aftaler må den direktivbestemte generalklausul derfor gælde ved siden af aftalelovens § 36.

I stk. 1 slås det i 1. pkt. fast, at aftalelovens § 36 gælder uændret ved forbruger aftaler. 2. og 3. pkt. indeholder direktivets regel om, hvornår et aftalevilkår er urimeligt, og fastlægger retsvirkningerne af, at et aftalevilkår er omfattet af den direktivbestemte generalklausul.

Det fremgår af præamblen til direktivet, at der ved vurderingen af klausulens første led (kravene til god tro) især skal tages hensyn til styrkeforholdet i parternes forhandlingspositioner, til, om forbrugeren på den ene eller anden måde er blevet tilskyndet til at give sin tilslutning til aftalevilkåret, og til, om varerne eller tjenesteydelserne er solgt eller leveret på forbrugers særlige bestilling. Den erhvervsdrivende kan ifølge præambelen opfylde kravet i første led ved at handle loyalt og rimeligt med den anden part, hvis legitime interesser han skal tage hensyn til.

Ved gennemførelsen af direktivets generalklausul har Justitsministeriet valgt ikke at anvende udtrykket »god tro«, som har en helt anden betydning i dansk ret, og som derfor ikke ville give retsændringen nogen som helst vejledning. Der henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 5.2.6.

Det foreslås i stedet at bruge udtrykket »hæderlig forretningsskik«, der i højere grad rammer det centrale i præambelens bemærkninger om forståelsen af direktivets udtryk »god tro«, jf. ovenfor. Justitsministeriet har endvidere lagt vægt på at anvende et udtryk, der ikke i øvrigt er brugt i lovgivningen, dels fordi der er tale om at gennemføre en direktivbestemmelse, hvis endelige fortolkning hører under EF-Domstolen, dels fordi det herved markeres, at ri-

melighedsvurderingen efter direktivets generalklausul hverken er sammenfaldende med vurderingen efter aftalelovens § 36 eller efter markedsføringslovens regel om »god markedsføringsskik«.

Direktivets bilag indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over aftalevilkår, der kan være urimelige efter den direktivbestemte generalklausul. Der er en formodning for, at vilkår, som er anført på listen, er omfattet af den direktivbestemte generalklausul, hvis vilkåret ikke har været genstand for individuel forhandling. Der kan ikke slutes modsætningsvis fra listens indhold på den måde, at vilkår anses for rimelige, hvis de ikke er omfattet af listen.

Den foreslåede bestemmelse medfører for det første, at et aftalevilkår i en forbruger aftale kan ændres eller tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre det gældende, jf. aftalelovens § 36, stk. 1, eller hvis det vil være stridende mod hæderlig forretningsskik og bevirke en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren at gøre vilkåret gældende.

Bestemmelsen medfører for det andet, at forbrugeren i tilfælde, hvor det vil være stridende mod hæderlig forretningsskik og bevirke en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren at gøre et aftalevilkår gældende, jf. ovenfor, kan kræve, at aftalen efter tilsidesættelse eller ændring af det pågældende vilkår herefter skal gælde uden andre ændringer, hvis det er muligt at opretholde resten af aftalen uden det vilkår, som er blevet ændret eller tilsidesat.

Den særlige retsvirkning af, at et vilkår er omfattet af direktivets generalklausul, bliver således, at der kun kan ske ændring eller tilsidesættelse af andre vilkår end det, som er urimeligt, hvis der er tale om vilkår, som ikke kan adskilles fra det urimelige vilkår. Dette er en ændring i forhold til aftalelovens § 36, hvorefter domstolene efter et frit skøn også kan ændre eller tilsidesætte andre vilkår i aftalen, således at det samlede resultat bliver afbalanceret. Med den nye regel vil forbrugeren i visse tilfælde i praksis blive stillet bedre end efter aftalelovens § 36, og den erhvervsdrivende vil blive stillet tilsvarende ringere.

I stk. 2 præciseres det, at der ved vurderingen af de forhold og omstændigheder, som er nævnt i aftalelovens § 36, stk. 2, kan tages hensyn til vilkår i en anden aftale, som hænger sammen med den aftale, der bedømmes. Det bestemmes endvidere, at der ikke kan tages hensyn til senere indtrufne omstændigheder, hvis virkningen heraf vil være, at et aftalevilkår, som oprindeligt var urimeligt for forbrugeren, bliver anset for rimeligt.